

STUDIA NAUK TEOLOGICZNYCH
TOM 8 (2013)

DOI 10.24425/snt.2013.112763

KS. WŁADYSŁAW NOWAK

MISTERIUM PASCHALNE
W ŻYCIU KOŚCIOŁA I CHRZEŚCIJANINA

Pojęcie „Misterium Paschalne” jest jednym z największych osiągnięć w ruchu liturgicznym XX wieku¹. Nazwą „Misterium Paschalne” obejmujemy następujące wydarzenia z życia Jezusa Chrystusa: śmierć, zmartwychwstanie, wniebowstąpienie, a także zesłanie Ducha Świętego na Apostołów. Misterium Paschalne Chrystusa uobecniane w liturgii sakramentalnej w czasie Kościoła jest modelem wzrostu duchowego na drodze oczyszczenia (krzyż), oświecenia (zmartwychwstanie) i zjednoczenia (Pięćdziesiątnica)². Chrystus oznacza i urzeczywistnia w liturgii Kościoła przede wszystkim swoje Misterium Paschalne³. W czasie ziemskiego życia Jezus zapowiadał je w swoim nauczaniu i uprzedzał poprzez swoje czyny. Gdy nadchodzi Jego „godzina”, przeżywa jedyne wydarzenie w historii, które nie przemija: umiera, zostaje pogrzebany, zmartwychwstaje i zasiada po prawicy Ojca „raz na zawsze” (Rz 6, 10; Hbr 7, 27; 9, 12). Jest to wydarzenie rzeczywiste, które miało miejsce w naszej historii, ale ma ono charakter wyjątkowy, ponieważ wszystkie inne wydarzenia historyczne występują tylko raz i przemijają, znikają w przeszłości. Misterium Paschalne Chrystusa – przeciwnie – nie może pozostawać jedynie w przeszłości, ponieważ przez swoją śmierć zniweczył On śmierć, a ponadto przez to, kim jest, co uczynił i co wycierpiał dla wszystkich ludzi, uczestniczy w wieczności Bożej, przekracza wszelkie czasy i jest w nich stale obecny.

Wydarzenie krzyża i zmartwychwstania trwa i pociąga wszystko ku życiu⁴. Życie chrześcijańskie wynika z „już i jeszcze nie”, które charakteryzuje się skutkiem zbawienia paschalnego i uroczystym celebrowaniem liturgii, stąd też można je określić jako paschalną liturgię uroczystości obchodzoną w życiu człowieka. Chrystus wzywa chrześcijanina do paschalnej drogi życia, wspierając go

¹ J. Ratzinger, *Opera Omnia*, t. XI, *Teologia liturgii*, Lublin 2012, s. 48; L. Bouyer, *Misterium paschalne*, Kraków 1973, s. XXX.

² J. Janicki, *Misterium paschalne Chrystusa centralnym wydarzeniem życia Kościoła*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 49 (1996), s. 236-248.

³ P. Gy, *Le Mystere Pascal dans le renouveau liturgique*, „La Maison Dieu” 67 (1961), s. 23-32.

⁴ KKK 1085.

na niej w wierze, nadziei i miłości. Tą paschalną drogą w życiu chrześcijanina jest Eucharystia. W ten sposób Misterium Paschalne Chrystusa stanowi orędzie zbawienia skierowane do całego świata.

1. MISTERIUM PASCHALNE W ŻYCIU KOŚCIOŁA

Całe życie chrześcijańskie „rozprowadza” niejako tę obecność Chrystusa paschalnego poprzez Jego uczniów we wszystkie dziedziny życia; ale swą autentyczność czerpie właśnie z liturgii jako swojego niezastąpionego „źródła”⁵. Z kolei też życie prawdziwie chrześcijańskie w duchu „nowego przykazania miłości” na wzór Chrystusa (por. J 13, 34) przygotowuje i prowadzi do coraz owocniejszego udziału w liturgicznym (uchwytnym) uobecnianiu tego jedynego misterium, które stanowi serce, ośrodek, źródło i szczyt wszystkiego, co prawdziwie chrześcijańskie⁶. Kult chrześcijański jest nie tylko źródłem łaski i obowiązkiem, ale może przyczyniać się do coraz większego rozwoju życia chrześcijańskiego. Przez kult zostaje bowiem wpisane w serce chrześcijanina „nowe prawo”, które powinno być dla niego drogowskazem i źródłem zasad postępowania. Kult chrześcijański stawia więc wymagania o charakterze moralnym i przyczynia się do praktykowania cnót ewangelicznych i właściwego sposobu życia.

Uczestnictwo w kulcie chrześcijańskim pociąga za sobą powinność, aby w podejmowanych decyzjach, wyborach, postawach i działaniach urzeczywistniać to, co stanowiło treść spotkania z Bogiem. Kult chrześcijański posiada zatem oddziaływanie wychowawcze. Poprzez normy i zasady moralne, wzorce postępowania i postawy wynikające z doktryny kieruje on postępowaniem. Jest więc zasadą, źródłem, z którego może pochodzić rozważa i siła w podejmowaniu decyzji tak, by były one podporządkowane Bożym zamysłom. Kult znajduje swe naturalne przedłużenie w rozkwicie życia chrześcijańskiego. Rodzi się z niego cały kultyczny styl życia codziennego. Cały ów wielki nurt i proces Bożego działania w historii w sposób uchwytny oraz dostępny przez wiarę stanowi jedną rzeczywistość ciągłą, jasny strumień zbawienia zaofiarowanego ludzkości i trwającego aktywnie w dziejach świata. Mamy tu bowiem do czynienia z jedną „historią zbawienia”, wyrażającą jeden i jedyny „Boży zamysł zbawczy” w sposób pełny. Historia ta stanowi wciąż trwające misterium zbawienia i kultu, wydarzenie-fakt, dialog-dramat, zbudowany na kanwie wezwania i odpowiedzi.

⁵ W. Hryniewicz, *Pascha Chrystusa w dziejach człowieka i wszechświata. Zarys chrześcijańskiej teologii paschalnej*, t. 3, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 1991, s. 57

⁶ W. Hryniewicz, *Człowiek istota paschalna*, w: *Pascha Chrystusa...*, s. 39-208.

„Szczególna” historia zbawienia odznacza się kilkoma charakterystycznymi cechami, które nadają jej zasadniczą jedność i wewnętrzną spójność, a zarazem podkreślają oryginalność chrześcijaństwa wyłaniającego się z nurtu tejże „specjalnej” historii⁷.

Chociaż we wszystkich tradycjach chrześcijańskich wydarzenie męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa stanowi istotę wiary chrześcijańskiej, to jednak tradycje te różnorako podchodzą do tego najważniejszego wydarzenia historyczno-zbawczego. Każde bowiem wyznanie chrześcijańskie kładzie akcent na wybrany przez siebie element czy wymiar tego wydarzenia: protestanci podkreślają znaczenie śmierci Chrystusa, chrześcijanie wschodni uwypuklają fakt Jego zmartwychwstania⁸, katolicy wskazują na wzajemny, wewnętrzny związek istniejący między śmiercią i zmartwychwstaniem Zbawiciela⁹.

2. PASCHA CHRYSYDUSA CENTRUM CHRZEŚCIJAŃSKIEGO ŻYCIA

Przejście (Pascha) Chrystusa ze śmierci do życia jest modelem drogi chrześcijanina. Ten model życia charakteryzuje Apostoł jako nowe życie chrześcijan po chrzcie wg 1 Kor 5, 7-11; 6, 9-11¹⁰.

Kościół dziś na nowo odkrywa i powraca do tego, co było istotne w duchowości pierwszych wieków chrześcijaństwa: jego centrum stanowiło misterium śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, a więc Pascha Chrystusa, która otwiera drogę do życia z Bogiem w wiecznej *agape* – na „uczcie Godów Baranka” (Ap 19, 7). Popatrzmy na jeden dzień życia św. Piotra. Natychmiast po zesłaniu Ducha Świętego, z rana około godziny dziewiętej (Dz 2, 15), głosi swoje pierwsze kazanie. Jego treść stanowi Misterium Paschalne Chrystusa. Można powiedzieć, że cała mowa Piotra koncentruje się wokół zdania: „Jezusa [...] przybiliście rękami bezbożnych do krzyża i zabiliście. Lecz Bóg wskrzesił Go [...], tego Jezusa Bóg uczynił Panem i Mesjaszem” (Dz 2, 22-24. 36). Odpowiedzią na przenik-

⁷ W. Hryniewicz, *Pascha Chrystusa...*, s. 226; J. Fijałkowski, *Pascha i człowiek w teologii księdza W. Hryniewicza*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 4 (1995), s. 171-176.

⁸ K. Lijka, *Święto Paschy w Kościele prawosławnym. Liturgia i teologia*, „Anamnesis” 53 (2008), nr 2, s. 89-94.

⁹ M. Auge, *Il Mistero Pasquale*, Roma: Edizioni Dehoniane 1973, s. 49-59; P. Massi, *Il Mistero Pasquale nucleo del Nuovo Testamento*, „Rivista Liturgica” 55 (1968), s. 7-20; W. Hryniewicz, *Liturgia a misterium paschalne Chrystusa*, w: *Wprowadzenie do liturgii*, red. F. Blachnicki, W. Schenk, R. Zielasko, Poznań: Księgarnia św. Wojciecha 1967, s. 79-80.

¹⁰ R. Cantalamessa, *Pascha naszego zbawienia: tradycje paschalne Biblii oraz pierwotnego Kościoła*, tłum. M. Brzezinka, Kraków: „M” 1998, s. 94, 105-109; R. Cantalamessa, *Pascha – przeżycie do tego, co nie przemija*, tłum. K. Stopa, Kraków: Salwator 2005, s. 27-30.

niętego Paschą i głoszącego Paschę w mocy Ducha Świętego św. Piotra było nawrócenie i chrzest około trzech tysięcy słuchaczy. Rozpoczęli oni nowe życie w Chrystusie.

Centrum ewangelizacji jest Chrystus ze swoim krzyżem, śmiercią i zmartwychwstaniem. Chrystus, a nie grzech: „Spójrzcie na Pana, a rozpromienicie się radością, oblicza wasze nie zapłoną wstydem” (Ps 34, 6). Chrześcijanie żyją na co dzień Paschalnym Misterium, kiedy dążą do tego, co doskonalsze, i kiedy nowość życia wyrażają w pełnieniu dobrych uczynków¹¹. Pascha nie może być obecna tylko w momencie jej sprawowania, ale powinna trwać w całym naszym byciu i postępowaniu. Życie chrześcijańskie wynika z „już i jeszcze nie”, które charakteryzuje się skutkiem zbawienia paschalnego i uroczystym celebrowaniem liturgii; dlatego można je określić jako paschalną liturgię uroczystie obchodzoną w życiu człowieka: „czynicie to na pamiątkę Chrystusa, który odszedł, pozostawiwszy im przykład” (1 P 2, 21).

3. JEZUSOWE WEZWANIE CHRZEŚCIJANINA DO PASCHALNEJ DROGI

Realizacja powołania człowieka, czyli życie chrześcijańskie w całej pełni, podobnie jak wypełnienie misji Chrystusa, nacechowane jest wyrzeczeniem i ofiarą. W paschalnej antropologii szczególny akcent kładzie się właśnie na ofiarniczy aspekt życia człowieka w drodze ku odsłonięciu pełnej prawdy o nim „w przyszłości, u kresu dziejów”¹².

W najstarszej z Ewangelii, św. Marka, czytamy takie słowa Jezusa: „Potem przywołał do siebie tłum razem ze swoimi uczniami i rzekł im”: „potem” to znaczy po fakcie ogłoszenia, że droga Jezusa będzie wiodła przez krzyż i będzie On musiał „wiele cierpieć”; przeżyje odrzucenie, ale po trzech dniach zmartwychwstanie (Mk 8, 31). Mamy również piękny tekst u św. Łukasza, który mówi o świadomości Jezusa, że „musi być w drodze” i „trzeciego dnia będzie u kresu” (por. Łk 13, 32-23): żadna siła, żaden człowiek – w tym wypadku Herod, najbardziej podstępny i nazwany przez Jezusa „lisem” – nie jest w stanie zatrzymać Go na tej drodze, która zakończy się ostatecznie zmartwychwstaniem i wywyższeniem.

Jezus będący na drodze paschalnej mówi do wszystkich: „Jeśli kto chce pójść za Mną...”. Wejście na drogę paschalną jest możliwe tylko dzięki pełnej wolności decyzji przyłgnięcia do Pana. Idziemy za Osobą, którą wybieramy

¹¹ J. Janicki, *Misterium Paschalne w Mszale Rzymskim Pawła VI*, Warszawa: ATK 1992, s. 37- 89.

¹² W. Hryniewicz, *Pascha Chrystusa...*, s. 203.

z miłości. Jezus, kochając nas, mówi prawdę: dokąd chce nas zaprowadzić i ile będzie nas to kosztowało. Najważniejsze dla nas jest wezwanie do „zaparcia się siebie” (grec. *aparneomai* = wyprzeć się siebie, zanegować siebie). Jak to się ma do akceptacji siebie, miłości siebie, do naszych dobrych pragnień? Trzeba te słowa dobrze zrozumieć, bo one okazały się też ważne na drodze paschalnej Jezusa, którą podjął On dla nas i na której nas zbawił.

„Zaparcie się siebie” jest skierowane przeciwko „ja”, które przeszkadza mi w drodze za Panem oraz w świadczeniu, czyli objawiania Jezusa i Ewangelii w świecie. A więc nie chodzi tu o nienawiść do siebie czy jakąś autodestrukcyjną. „Przedmiot samowyrzeczenia nie jest definiowany i nie może być uchwycony poza konkretną sytuacją. To, czego mam się wyrzec, pozwala się określić jedynie w istniejących, konkretnych okolicznościach. Następuje to przez rozeznanie, co we mnie, w moim „tu i teraz”, stoi na przeszkodzie w świadczeniu o Chrystusie i Ewangelii”¹³. W tym wezwaniu zawiera się nauka o pełnej realizacji siebie jako człowieka. Jest to równoznaczne ze zwycięstwem nad fałszywym „ja”, nad egoizmem. Nosimy w sobie negatywne dziedzictwo grzechu i wiele ran nabytych przez życie. Niejako w sposób naturalny szukamy potwierdzenia siebie, swojej wielkości. Skoncentrowanie się jednak tylko na sobie, szukanie siebie, prowadzi do samotności. Człowiek realizuje się wtedy, kiedy odkrywa i doświadcza, że jest kochany przez Boga, i w wolności wchodzi na drogę rozdawania siebie i służenia w ubóstwie. To pierwsze miejsce w Ewangelii św. Marka, gdzie pojawia się w ustach Jezusa słowo „krzyż”. Ważne, że „Jego krzyż” występuje wraz z „naszym”. Droga paschy to nie samotna droga szaleńca, ale drogą „za” i „z” Panem. Jest to droga w samozaparcu przez śmierć do życia. Aby ocalić siebie na wieki, powinniśmy „tracić” życie jak Jezus¹⁴.

Zjednoczenie z Chrystusem i pozostawanie w Nim to w teologii paschalnej uczestnictwo w ofierze Zbawiciela. Dlatego zarówno interpretację samego życia ludzkiego, jak i jego dopełnienie należy rozważać w kontekście miłości. Złączona z cierpieniem i wyrzeczeniem miłość, będąca w rzeczywistości zasadą organizowania życia chrześcijańskiego, nabiera pełniejszego sensu wobec faktu zmartwychwstania. Żaden czyn miłości, żadne jej dzieło nigdy nie zaginie. „Zmartwychwstanie jest zagwarantowanym przez Boga spełnieniem ludzkiej miłości. Ludzka miłość i oddanie drugim nie giną wraz ze śmiercią człowieka, lecz jako istotna treść jego osobistych dziejów zmartwychwstają razem z nim do pełniejszego istnienia we wspólnocie zbawionych”¹⁵.

¹³ A. Wilkie, *Drogą serca*, tłum. A. Juchniewicz, Kraków: WAM 1998, s. 53.

¹⁴ S. Fausti, *Rozważaj i głos Ewangelii*, tłum. B. Gancarz, Kraków: Bratni Zew 2008, s. 287-289.

¹⁵ W. Świerzawski, *Dynamiczna „Pamiętka Pana”*. *Eucharystyczna anamneza Misterium Paschalnego i jego egzystencjalna dynamika*, Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne 1980, s. 20-25.

4. MISTERIUM PASCHALNE W ŻYCIU CHRZEŚCIJANINA UMOCNIENIEM WYTRWAŁEJ POSTAWY WIARY

Sobór Watykański II wyjaśnia, że Kościół, obchodząc misteria Odkupienia, „otwiera bogactwa zbawczych czynów i zasług swojego Pana, tak że one uobecniają się niejako w każdym czasie, aby wierni zetknęli się z nimi i dostąpili łaski zbawienia”¹⁶. Wiara umożliwia człowiekowi uczestnictwo w Paschalnym Misterium Chrystusa i daje udział w zmartwychwstaniu Syna Bożego.

Papież Paweł VI wskazywał, że reforma roku liturgicznego i przepisy z niej wypływające zmierzają do tego, aby wierni przez wiarę, nadzieję i miłość gorliwiej uczestniczyli w całym misterium Chrystusa, rozwiniętym z biegiem roku. Gdy Kościół sprawuje w liturgii Paschalne Misterium Chrystusa, czyli „gdy odnawiamy Paschę Chrystusa, prosimy najwyższego Boga, aby ci, którzy z Chrystusem zostali odrodzeni, wiernie przestrzegali w życiu zobowiązań wypływających z sakramentu, który z wiarą przyjęli”¹⁷. Chrześcijanin zatem winien wierzyć; wierząc – ufać, a ufając – miłować.

Czas wielkanocny stanowi potwierdzenie naszego wezwania do wiary, która na chrzcie świętym zrodziła nas do życia wiecznego. Wiara paschalna stanowi fundament życia chrześcijańskiego; miłosierny Bóg umacnia ją w swoim ludzie przez doroczną uroczystość Paschy¹⁸. Bóg pomnaża łaskę, której najpierw udzielił, gdy miało miejsce włączenie ludzi przez chrzest w Misterium Paschalne Chrystusa; obecnie, poprzez doroczny obchód świąt paschalnych, odnawia nasze trwanie w Chrystusie. Chrzest jest tym źródłem, w którym zostaliśmy oczyszczeni z grzechu i zrodzeni do nowego życia, a nasze odkupienie dokonało się nie dzięki jakiejś rzeczywistości przemijającej, ale „drogocenną Krwią Chrystusa jako baranka niepokalanego i bez zmazy” (1 P 1, 19)¹⁹. Święty Piotr dopowiada, zwracając się do wierzących: „Wyście przez Niego uwierzyli w Boga, który wskrzesił Go z martwych i udzielił Mu chwały, tak że wiara wasza i nadzieja są skierowane ku Bogu” (1 P 1, 21).

Wiara otrzymana na chrzcie umożliwia człowiekowi uczestnictwo w Paschalnym Misterium Chrystusa i daje udział w zmartwychwstaniu Syna Bożego²⁰. Wiara jest łaską, darem Pana dla „swojej rodziny; wiara ma ustawicznie wzrastać w człowieku i pogłębiać się.

¹⁶ KL 102.

¹⁷ Paweł VI, *Pismo Apostolskie zatwierdzające ogólne normy roku liturgicznego i nowy ogólny kalendarz rzymski*, (14 luty 1969) I.

¹⁸ A. Roguet, *Qu'est ce que Mystere pascale*, „La Maison Dieu” 67 (1961), s. 5-22.

¹⁹ W. Nowak (opr.), *Misterium paschalne celebrowane w liturgii sakramentów. Wprowadzenia teologiczno-pastoralne*, Olsztyn: Wydawnictwo UWM 2001, s. 9-18.

²⁰ J. Fijałkowski, *Pascha i człowiek...*, s. 175.

5. MISTERIUM PASCHALNE W ŻYCIU CHRZEŚCIJANINA PODSTAWĄ WYTRWAŁEJ MIŁOŚCI

Msza Wieczerzy Pańskiej wspomina ową Ostatnią Wieczerzę, kiedy to Pan Jezus tej nocy, której był wydany, umiłował swoich na świecie aż do końca, ofiarował Bogu Ojcu pod postaciami chleba i wina swoje Ciało i swoją Krew. Dlatego też cała wewnętrzna uwaga wierzących kieruje się ku misteriom upamiętnianym zwłaszcza we Mszy Świętej, a mianowicie ku ustanowieniu Eucharystii i kapłaństwa oraz ku Pańskiemu przykazaniu bratniej miłości. Chrześcijanin winien, słuchając wieści o zbawieniu, wierzyć; wierząc – ufać, a ufając – miłować²¹.

Temat miłości braterskiej (por. J 13, 34) charakteryzuje klimat właściwy tej celebracji (i każdej liturgii Eucharystii), „podczas której [...] Jednorodzony Syn [Boży], mając się wydać na śmierć, pozostawił Kościołowi nową, wiekuiście Ofiarę i Ucztę swojej miłości”. Kościół pragnie zgromadzenie liturgiczne „wciągnąć w logikę miłości, która pochodzi od Boga”, i dlatego przewiduje, we Mszy Wieczerzy Pańskiej, umywanie nóg wybranym mężczyznom, „oznaczające postawę służebną i miłość Chrystusa”, który nie przyszedł, aby Mu służyło, lecz aby służyć (Mt 20, 28). Chrystus Pan chciał, „aby na wieki trwała pamiątka zbawczej ofiary Krzyża, dlatego spożywając z Apostołami Ostatnią Wieczerzę, oddał się [...] na doskonałą i miłą [...] ofiarę uwielbienia”²².

W Eucharystii dokonuje się pascha Kościoła: przejście ze świata grzechu i śmierci do rzeczywistości świętości i życia (por. Kol 1, 13 n). Cel zbawczego działania Bożego, urzeczywistniającego się we Mszy Świętej, stanowi jedność wiary i miłości, jaka ma połączyć ludzi zamieszkujących jeden świat. Wszyscy, którzy uczestniczą w eucharystycznej Ofierze – Misterium Paschalnym Chrystusa, winni przez wiarę i miłość przyczyniać się do wypełnienia przez Kościół misji „powszechnego sakramentu zbawienia”²³.

6. EUCHARYSTIA PASCHALNĄ DROGĄ W ŻYCIU CHRZEŚCIJANINA

Chrześcijanie żyją na co dzień paschalnym misterium, kiedy nowość ducha wyrażają swoim świadectwem życia²⁴. Fundamentem jednakże takiej postawy

²¹ Por. DV 1.

²² P. Sorci, *Mistero paschale*, w: *Nouo Dizionario di liturgia*, a cura di Domenico Sartore e Achille M. Triaca, Roma: Editore Paoline 1984, s. 883-903.

²³ Por. KK 1; 9; 48. Por także: D. Mosso, *Per celebrare il Triduo pasquale: la proposta del Messale Romano*, „Rivista Liturgica” 61 (1974), s. 225; por. S. Sirboni, *Dal libro liturgico alta celebrazione: tra ideale e prassi un cammino educativo continuamente da ripercorrere*, „Rivista Liturgica” 77 (1990), s. 46.

²⁴ W. Nowak, *Misterium paschalne...*, s. 161-167.

musi być przede wszystkim godne uczestnictwo w „świętej Ofierze” eucharystycznej i w sakramentach, sakramentaliach, które stanowią dar Boskiego zmiłowania, ojcowskiej miłości. Bóg, przez „cudowną wymianę darów” dokonującą się w eucharystycznej Ofierze, czyni nas uczestnikami Boskiej natury i prowadzi nas do wiecznej chwały. *Lex orandi* Kościoła wyrażone w liturgii Kościoła odpowiada *lex credendi* Kościoła: Kościół nie przestaje przeżywać Jego (Chrystusa) śmierci na krzyżu i Jego zmartwychwstania. Są one treścią codziennego życia Kościoła. Z ustanowienia bowiem samego Chrystusa – swojego Pana – Kościół stale sprawuje Eucharystię, znajdując w niej źródło życia i świętości, znak skuteczny łaski i pojednania z Bogiem, zapowiedź życia wiecznego²⁵. Kościół żyje Jego tajemnicą, czerpie z niej bez wytchnienia i stale szuka dróg, ażeby tę tajemnicę swojego Mistrza i Pana przybliżać ludzkości: ludom, narodom, coraz nowym pokoleniom, każdemu człowiekowi²⁶.

Jan Paweł II w swoim liście apostołskim z okazji dwudziestej piątej rocznicy ogłoszenia konstytucji soborowej *O liturgii świętej*, pisząc o uobecnianiu tajemnicy paschalnej, stwierdził: „Ponieważ śmierć Chrystusa na krzyżu i Jego zmartwychwstanie stanowią treść codziennego życia Kościoła i zapowiedź wiecznej Paschy, pierwszym zadaniem Liturgii jest niestrudzone wprowadzanie nas na otwartą przez Chrystusa paschalną drogę, na której człowiek godzi się umrzeć, aby mieć życie wieczne”²⁷.

Na tej drodze paschalnej wszyscy ochrzczeni i uczestniczący w Eucharystii jednoczą się z Chrystusem i wspólnotą braci mocą Ducha Świętego, który jest Duchem prawdziwej miłości. Bóg posila nas sakramentalnymi darami i sprawia, że eucharystyczna Ofiara, którą Pan „poleciał nam składać na swoją pamiątkę”, przyczynia się „do wzrostu naszej miłości”. Sobór Watykański II, wskazując na miejsce i znaczenie Mszy Świętej w życiu chrześcijańskim, naucza m.in.: „by... sprawowanie Eucharystii było prawdziwe i pełne, musi prowadzić... do różnych dzieł miłości i wzajemnej pomocy”²⁸. Papież Jan Paweł II wzywał wszystkich w Kościele do czuwania, „aby ten Sakrament Miłości znajdował się w samym centrum życia Ludu Bożego, aby poprzez wszelkie objawy czci należnej starano

²⁵ R. Cantalamessa, *Eucharystia nasze uświęcenie – tajemnica Wieczery Pańskiej*, tłum. A. Zębik, Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek 2004, s. 27-29.

²⁶ J. Janicki, *Eucharystia paschalną drogą chrześcijanina*, w: *Liturgia Domus Carissima*, red. A. Durak, Warszawa: ATK 1998, s. 57-58; J. Janicki, *Eucharystia – centrum i wypełnieniem misterium paschalnego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 46 (1993), s. 148-156; A. Jankowski, *Eucharystia jako „nasza Pascha” (1 Kor 5, 7) w teologii biblijnej Nowego Testamentu*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 28 (1975), s. 96.

²⁷ SC 6; zob. także: J. Janicki, *Misterium paschalne Chrystusa centralnym wydarzeniem życia Kościoła*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 49 (1996), s. 237-247.

²⁸ DK 6.

się przede wszystkim okazywać Chrystusowi «miłość za miłość», aby stawał się On prawdziwie «życiem naszych dusz»²⁹.

7. PASCHALNE PRZESŁANIE DLA ŚWIATA

Z pewnością nie będzie pełnego celebrowania Paschy, jeśli po wyjściu z kościoła wszystko pozostanie zamknięte w osobistym życiu chrześcijanina bądź w środowisku wspólnoty kościelnej. Pascha stanowi wydarzenie, które przez swoją naturę opromienia swym blaskiem całą historię ludzkości oraz jest przeznaczeniem całego wszechświata. Tak tę prawdę wysławia *Exsultet*, który w swoim cudownym orędziu zaprasza do radości nie tylko „mater Ecclesia”, ale całą rzeczywistość ziemską i niebiańską. Wszystko staje się odnowione w duchu, w ciele, w materii – w tym, co doznało spełnienia podczas tej „błogosławionej nocy”³⁰.

Chrześcijanin, który prawdziwie uczestniczył w *sacramenta paschalia*, nie może nie czuć się całkowicie nasyconym tym zarzewiem radości w nowej sytuacji, w której odnajduje się poprzez odniesienie do Boga, do współbraci, do wszystkich ludzi, także niebędących chrześcijanami, do tego świata, również fizycznego, w którym być może pracuje i jest zaangażowany. *Ecce facta sunt omnia nova*.

Z Paschy wyrósł zapal misjonarski Apostołów i dzięki temu wydarzeniu stali się oni oficjalnymi świadkami zmartwychwstania. Byli jedynie pierwszymi ogniwami łańcucha, który w nas trwa i musi postępować dalej, aż do powrotu Pana w chwale (do Paruzji). Dzisiaj to samo świadectwo zostało nam powierzone w miejscu, które Pan ustalił, w konkretnym momencie historycznym i w świecie, w którym żyjemy. Ale aby dobra nowina Pana Zmartwychwstałego była proklamowana, dlatego radujemy się nią, żyjemy nią, musimy czuć potrzebę głoszenia jej wszystkim tym, którzy jej nie znają, tym, którzy nie mogą w nią uwierzyć, ponieważ jest bardzo piękna. Czas pokaże, iż ta wiara będzie nam zawsze towarzyszyć w najbardziej pokornie wykonywanej pracy, w udręce i w cierpieniu, w życiu i w śmierci.

Z takiego uczestniczenia w Misterium Paschalnym bierze początek nie tylko źródło moralności i życia duchowego chrześcijanina, ale także najbardziej żarliwe i skuteczne apostołstwo. Nie jest możliwe przyjęcie podobnego daru i zachowanie go jedynie dla siebie: to, co dotyczy wszystkich, musi dotrzeć do

²⁹ RH 20.

³⁰ K. Lijka, *Rewaloryzacja roli paschału w odnowionej liturgii Wigilii Paschalnej*, Poznań: Wydawnictwo UAM 2007, s. 11.

wszystkich i dokonać się przy współpracy każdego chrześcijanina wezwanego do wejścia na drogę paschalną.

PODSUMOWANIE

Nasza wiara jest wiarą paschalną. Wiara daje człowiekowi uczestnictwo w Paschalnym Misterium Chrystusa i umożliwia udział w zmartwychwstaniu Syna Bożego przez wejście na drogę paschalną dzięki wierze, nadziei i miłości. Chrześcijanin, przeżywający co roku Paschalne Misterium Pana, winien z nadzieją, przez wytrwałą miłość, dążyć do osiągnięcia tego, co z wiarą wspomina w liturgii.

W ten oto sposób Misterium Paschalne w życiu Kościoła jawi się jako fundament, podstawa i klucz interpretacji wszelkiego kultu chrześcijańskiego. Takie jest przesłanie Soboru Watykańskiego II zawarte w nauczaniu *Konstytucji o liturgii świętej*. Liturgia właśnie aktualizuje tę tajemnicę zwłaszcza w sakramencie chrztu, poprzez który dokonuje się w wiernych zanurzenie w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, a wierni otrzymują Ducha Świętego i przez Niego dochodzą do Ojca. Ten sam Duch Święty konsekruje dla nich kapłanów w Najwyższym Bogu. Przez Eucharystię, która oznacza zwycięstwo i triumf Chrystusa nad śmiercią, wierzący, uczestnicząc w cudownym i radosnym dziele łaski, zwiastują śmierć Pana, aż przybędzie³¹.

Uczta eucharystyczna stanowi w szczególności sposób pamiętkę Misterium Paschalnego³² i jest drogą paschalną chrześcijanina. Z Misterium Paschalnego Chrystusa wypływa moc i skuteczność wszystkich sakramentów i sakramentaliów. To dzięki nim każde wydarzenie życia odpowiednio usposobionych wiernych zostaje uświęcone przez łaskę wypływającą z tej tajemnicy³³. Sakramenty mają swe źródło w Misterium Paschalnym. Z boku Chrystusa umierającego na krzyżu zrodził się przedziwny sakrament Kościoła³⁴. Wraz z nim powstały wszystkie sakramenty, dlatego też czerpią one swą moc z Paschalnego Misterium męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, a za pośrednictwem sakramentów wszystkie wydarzenia życia człowieka zostają uświęcone przez łaskę. Sakramenty zatem nie tylko wypływają z Misterium Paschalnego jak ze źródła, ale również je realizują, włączają weń chrześcijan i łączą ich razem w Chrystusie. Przez nie bowiem życie Chrystusowe rozlewa się na wierzących, któ-

³¹ KL 6.

³² KL 47.

³³ KL 61.

³⁴ KL 5.

rzy łączą się bezpośrednio w sposób rzeczywisty, choć tajemny, z umęczonym i zmartwychwstałym Chrystusem³⁵. W tym kontekście można lepiej zrozumieć słuszność aksjomatu odnowy liturgii, by „nasze chrześcijaństwo na nowo stało się bardziej chrześcijaństwem paschalnym”.

Wydarzenie historyczne, jednorazowe, dokonane na linii czasu, zostaje przez wniebowstąpienie wyniesione do wieczności. Chrystus zawsze żyje. To jednorazowe wydarzenie – w czasie Kościoła staje się ponadczasowe i wieczne. Jest zawsze „dzisiaj”. Misterium Paschalne Chrystusa posiada swoje etapy realizacji aż do pełni: pascha stworzenia poprzez drogę wytrwałej wiary, pascha wyzwolenia przez udział w paschalnej drodze miłości i nadziei, pascha przejścia ze śmierci do życia, pascha wprowadzenia przez Eucharystię w wieczność na ucztę paschalną. Z Paschy wyrósł zapal misjonarski Apostołów i od tego zdarzenia paschalnego będą oni oficjalnymi świadkami zmartwychwstania. Misterium Paschalne Chrystusa jest orężem skierowanym do całego świata, gdyż „Bóg chce, aby wszyscy ludzie byli zbawieni i doszli do poznania prawdy” (1 Tm 2, 4).

The paschal mystery in the life of the Church and the Christian

Summary

The Paschal Mystery of Christ made present in the sacramental liturgy is a model of spiritual growth of Christians on the way of purification, illumination, and unification. The transition (Passover) of Christ from death to life is a model of a Christian way. Christians live in connection with the paschal mystery every day when they strive to do what is more perfect and when they express the newness of life in the performance of good deeds. The participation in the transition of Christ through death to a new life consists in abandoning the way of life of a sinful man and striving for deeds of a man renewed in the mystery of Christ's death and His glorious resurrection. Faith received at baptism enables a man to participate in the paschal mystery of Christ and offers a participation in the resurrection of the Son of God. The union with Christ and remaining in Him is the participation in the sacrifice of the Savior according to the paschal theology. The Passover is an event that brightens with its splendor not only the life of the individual Christian, but also the whole history of mankind. The final fulfillment in Christ is the purpose of the whole universe.

Das Paschamysterium im Leben des Christen und der Kirche

Zusammenfassung

Das Paschamysterium Christi, vergegenwärtigt in der sakramentalen Liturgie, ist ein Modell des geistlichen Wachstums auf dem Weg der Reinigung, Erleuchtung und

³⁵ KK 7.

Vereinigung. Der Durchgang (Pascha) Christi durch den Tod zum Leben ist ein Modell des christlichen Weges. Christen leben das Paschamysterium im Alltag, wenn sie nach dem streben, was mehr vollkommen ist und wenn sie die Neuheit des Lebens in guten Werken ausdrücken. Die Teilhabe am Durchgang Christi durch den Tod zum neuen Leben besteht im Verlassen der Lebensweise des sündigen Menschen und im Streben nach Werken nach dem Maß des im Geheimnis des Todes und Auferstehung Christi erneuerten Menschen. Der in der Taufe empfangende Glaube ermöglicht den Menschen die Teilhabe am Paschamysterium Christi und lässt ihn an der Auferstehung des Sohnes Gottes teilnehmen. Die Vereinigung mit Christus und das Bleiben in ihm bedeutet in der paschalen Theologie die Teilhabe am Opfer des Erlösers. Das Pascha ist ein Ereignis, das mit seinem Licht das Leben des einzelnen Christen, aber auch die ganze Menschheitsgeschichte durchleuchtet. Letztendlich ist die Erfüllung in Christus die letztgültige Bestimmung des ganzen Kosmos.

Słowa kluczowe: misterium paschalne, sakramenty uobecnieniem misterium paschalnego, Pascha, życie chrześcijanina, przesłanie dla świata.

Keywords: paschal mystery, sacraments as a representation of the paschal mystery, Passover, life of the Christian, message to the world.

Schlüsselworte: Paschamysterium, Sakramente, christliches Leben, Bestimmung der Welt, Botschaft für die Welt.